

CIUTAT

ESPERANÇA

2013-2020

De Vila Desnonament a La Meri Productions, un viatge etnogràfic des dels prejudicis i estereotips dels mitjans, fins a l'empoderament crític, l'emprenedoria social i més enllà.

Autor: Alfredo Cohen és Director de l'Associació Cultural elParlante. PhD. En Comunicació Social per la Universitat Pompeu Fabra, Màster en Documental Creatiu de la Universitat Autònoma de Barcelona i Comunicador Social i Periodista de la Universitat del Norte (Colòmbia).

Mail: alfredo@elparlante.es

Entitats que han participat en el projecte: Associació Cultural elParlante, PES Cruïlla Salesians Sant Jordi, Pla Comunitari de Ciutat Meridiana, Ajuntament de Barcelona, Agència Pública de Barcelona, Diputació de Barcelona, Generalitat de Catalunya.

1. INTRODUCCIÓ

Com veiem el nostre propi barri i com el volem mostrar? Aquesta ha estat la pregunta central de CIUTAT ESPERANÇA, un projecte d'educació que des de 2013, basat en la utilització dels mitjans de comunicació massiva i alternativa, ha intentat promoure la mirada crítica, la informació, l'expressió i el debat, sensibilitzant sobre la complexitat de les diferents realitats especialment del barri de Ciutat Meridiana, al districte de Nou Barris, de Barcelona.

El projecte dissenyat i executat per l'Associació Cultural *elParlante*¹ (d'ara endavant *elParlante*) plantejava des de l'inici, com a principal objectiu, potenciar les coses bones que passen cada dia al territori i valorar la seva diversitat social i cultural. La iniciativa ha tingut un total de 12 temporades (edicions) aconseguint que aproximadament 1.0000 veïns/es, no només d'aquest barri, sinó de tota la Zona Nord (Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona i Can Cuiàs) es vincuessin de diferents maneres i generessin diverses accions positives per a l'entorn. Ciutat Meridiana és un barri perifèric de la ciutat de Barcelona, amb un 27,4% de població estrangera, onze punts superior a la mitjana de la ciutat i la renda familiar més baixa de Barcelona, amb una xifra de 34,5 mentre que la renda més alta la té Pedralbes, amb un índex de 250,5² Aquesta bretxa s'ha anat eixamplant any rere any, deixant per a ciutat Meridiana, la taxa més alta d'atur, amb un 17,8%, en una ciutat que tenia el 2019 una mitjana de 8,6%³.

Algunes de les problemàtiques que es van abordar durant set anys de projecte (2013-2020) en col·laboració amb diverses entitats de barri i administracions públiques són: la reflexió/discussió sobre rumors, prejudicis i estereotips a propòsit de la diversitat cultural, l'estigmatització del barri en els mitjans de comunicació, els embarassos no planificats en la població adolescent, les relacions intergeneracionals, la cura de la natura, la diversitat de gènere, els

1 www.elparlante.es

2 Ajuntament de Barcelona. (2015). *Distribució territorial de la renda familiar disponible per càpita a Barcelona*

3 Consell Econòmic i Social de Barcelona. (juny 2019). *Informe sobre l'atur a Barcelona.*

micromasclismes, l'ús responsable de l'espai públic, l'assetjament escolar, la interseccionalitat de les opressions que pateixen els adolescents, entre molts altres.

Així, des dels seus inicis, basat en estratègies d'educació i comunicació, el projecte ha desenvolupat sensibilitzacions i cocreacions participatives basades en el llenguatge audiovisual així com en la conformació de diferents espais de trobada físics i virtuals per a la promoció d'encreuaments interculturals i intergeneracionals. Aquests espais han propiciat la construcció de diversos relats i noves formes de relacionar-se amb el territori, derivant en l'augment del sentit de pertinença per part dels/les participants -especialment joves- al mateix temps que s'incorporaven i promovien valors com la solidaritat, la convivència en la diversitat, la promoció de la salut, la lluita contra les violències de gènere i en general es desenvolupava, la ciutadania activa.

2. OBJECTIU: ESPERANÇA

Ciutat Meridiana és un barri del districte de Nou Barris, construït a partir dels anys 60 sobre uns terrenys que havien estat destinats a la ubicació d'un cementiri, però que es va considerar un lloc massa humit per a això, donant pas a una especulació urbanística que va desembocar en un conjunt de blocs d'habitatges situats sobre forts pendents, amb manca de serveis urbans i equipaments bàsics.

Ara per ara, Ciutat Meridiana compta amb parades de tren, metro lleuger, rutes de busos, escales elèctriques i ascensors públics, biblioteca, centre cívic, places i parcs, però tot i això, és com tants llocs situats a la perifèria de les grans ciutats, per a una bona part de la ciutadania, un *barri-dormitori*. Així se l'anomena de manera aleatòria a zones residencials d'origen humil, moltes vegades per persones que ni tan sols la coneixen. Encoratjats per rumors, prejudicis i estereotips, es veu a aquests espais com *no-llocs*¹ perillosos i poc nets, a on es torna -normalment de nit- per dormir, però on es fa escassa vida social, ja que són mancats d'escenaris per a l'oci o la trobada quotidiana.

Ciutat Meridiana compta amb un estigma addicional, a propòsit de l'aprofundiment de la crisi econòmica del 2011, va aparèixer en múltiples mitjans de comunicació, locals, nacionals i fins i tot internacionals, com el barri amb més *desnonaments*² d'Espanya, ins i tot molts d'aquests mitjans li deien *Vila Desnonament*³.

1 Marc Augé va encunyar el concepte “no-lloc” per referir-se als llocs de transitorietat que no tenen prou importància per ser considerats com a “llocs”: autopistes, aeroports, centres comercials o altres llocs de pas.

2 A Espanya, el terme jurídic desnonament s'utilitza quan es procedeix a privar l'inquilí de la possessió (ús de l'immoble) mitjançant una resolució judicial per un incompliment de l'contracte d'arrendament (manca de pagament de la renda o qualsevol altre incompliment contractual).

3 “Villa desahucio” Ciutat Meridiana es el polígono de viviendas, ahora barrio de Barcelona, donde más gente ha perdido la casa: https://elpais.com/ccaa/2012/12/02/catalunya/1354480579_174304.html

Villa Desahucio todavía no se fía <http://www.elperiodico.com/es/barcelona/20150909/villa-desahucio-todavia-no-se-fia-4494812>

La vida después del desahucio: <http://www.lavanguardia.com/vida/20121111/54355078866/vi-da-despues-desahucio.html>

En aquest context, l'any 2013 el *Pla Comunitari de Ciutat Meridiana*¹ es va acostar a elParlante amb l'objectiu d'encarregar-li a l'entitat cultural, la dinamització d'un grup de joves del barri. elParlante planteja llavors reflexionar de manera participativa sobre els imaginaris construïts per aquests joves, a partir de revisar críticament, amb ells i elles els discursos dels mitjans de comunicació i des d'aquí, buscar l'elaboració de nous relats. Segons la RAE, desnonar significa "Treure algú tota esperança d'aconseguir el que desitja" i va ser així com va néixer: Ciutat Esperança, com un espai perquè fos la mateixa comunitat -en especial els joves- que redefiniren el seu lloc a la ciutat i en el món a partir de noves narratives que s'escapessin dels estereotips dels grans mitjans de (des)informació.

1 Un programa que pretén el desenvolupament de la comunitat en què actua, entenent aquest desenvolupament com la participació activa de la comunitat en el seu entorn immediat. <https://placomunitari-ciutat-meridiana.blogspot.com>

3. ESTRATÈGIA: COMUNICACIÓ + EDUCACIÓ = CIUTADANIA ACTIVA

Cal esmentar llavors aquí, que elParlante ja venia dissenyant estratègies basades en la combinació d'elements provinents de l'educació i la comunicació per al canvi social.

En aquest sentit, el projecte entén l'educació com un instrument permanent de transformació social: creatiu, emocional, participatiu i popular, tal com ho farien Freire (1975) i Pérez Tornero (2011) entre d'altres i la comunicació com un procés social basat en el diàleg, que permet generar confiança, intercanviar coneixements, debatre i aprendre per aconseguir canvis significatius, tal com ho farien Kaplún (1985) Barbero (1987) Beltrán (2005) Tufte (2005) Barranquero (2010) Rodríguez (2011) i Gumucio (2011). elParlante proposa entendre a Ciutat Esperança la comunicació com un procés inherent a la naturalesa humana que va més enllà de la utilització de dispositius tecnològics (càmeres, micròfons, ordinadors, mòbils) o de la clàssica relació emissor-missatge-receptor. Entenent així l'educomunicació com un espai híbrid de reflexió i acció que com diria Buckingham (2003) es pregunta per les bretxes entre la casa i l'escola, per proposar noves lecto-escriptures digitals i com diria Ferrés i Prats (2008) apel·la a l'emoció com a agent mobilitzador per al canvi.

Així, durant els 7 anys de recorregut de Ciutat Esperança, s'ha intentat respondre a diferents categories d'anàlisi que Gray-Felder i Deane (1999) proposen revisar per mesurar l'impacte social de projectes d'aquest estil. Prioritzant l'enfocament qualitatiu, a partir de grups focals, entrevistes en profunditat, observacions participants i l'anàlisi de contingut dels materials produïts, algunes de les categories analitzades han estat: les possibilitats de la iniciativa per generar diàleg, debat i fòrums, el tipus d'informació que alimenta el diàleg, la disposició de mitjans per a la participació, l'augment de nous lideratges entre els participants, la identificació entre grans temes i temes quotidians de la gent i la vinculació entre grups amb interessos comuns.

En aquest sentit, en algunes entrevistes realitzades a manera d'avaluació amb els/les participants, i gravades en vídeo per a ser muntades com a part dels processos darrere càmera¹ en les diferents edicions, expliquen que per a ells/es el projecte els ha generat "sensació de llibertat", "espais de debat", i més "informació de qualitat sobre temàtiques socials" que els afecten com el bullying, el racisme, el sexisme o l'embaràs no planificat en adolescents. Així mateix, en aquestes entrevistes² es pot analitzar la connexió de temàtiques genèriques i en alguns casos abstractes com la interculturalitat, el classisme o el sentit comunitari, amb problemàtiques i possibilitats de transformació a partir de relacions interpersonals, vincles entre entitats i accions quotidianes.

Es podria esmentar aquí també que des d'elParlante s'entén la ciutadania activa i el canvi social com la possibilitat de reconèixer les pròpies creences, normes i valors socioculturals que condicionen les vides de les persones, envers elles identificar els propis problemes i proposar solucions que ajudin a resoldre'ls³.

1 Tots els vídeos resultants disponibles a: <http://ciutat-esperanca.elparlante.es/es/resultado/>

2 Les entrevistes es poden veure en els vídeos "darrere càmera" que recullen els processos realitzats. Tots els vídeos disponibles a: <http://ciutat-esperanca.elparlante.es/es/resultado/>

3 ¿Com ho fem? elParlante: <http://elparlante.es/wp-content/uploads/2016/05/elparlante-comunicacion-educativa1.pdf>

4. SET ANYS DE CIUTADANIA ACTIVA

En els seus inicis durant el 2013, el projecte pilot va buscar per mitjà de la gravació d'una sèrie de tallers de Teatre de l'Oprimit¹ duts a terme per la companyia de teatre social La Xixa Teatre² i la producció d'un primer curtmetratge, generar un primer diàleg entre persones de diferents edats que havien arribat al barri en diferents èpoques: immigrants de diferents racons d'Espanya durant la dècada dels 60's-70 'si noves generacions de diferents parts de sud global des de l'any 2000.

Aquesta primera edició del projecte va aconseguir convertir-se en un moment per investigar les realitats i els imaginaris que les persones migrades de diferents precedències tenien sobre el territori, així com un espai de vincle "gairebé terapèutic"³ entre la comunitat. A més d'exercicis teatrals, es van realitzar dos tallers de crítica mediàtica per tractar el tema de la immigració, reflexionant sobre la mirada que exercien alguns mitjans i confrontant amb els i les participants el nom assignat al projecte.

En la segona temporada, es planteja treballar amb un grup divers d'adolescents que feien reforç escolar al PES Cruïlla⁴, amb ells i elles es revisen els imaginaris sobre el barri, es creen dinàmiques de cohesió a partir del joc i el teatre i s'analitzen titulars de premsa escrita i notícies televisives sobre el barri. D'aquesta manera es planteja l'elaboració de manera participativa de tres vídeos de caràcter documental per intentar construir de manera col·lectiva tres retrats optimistes que demostrin les bondats del territori. En concret, les tres peces desenvolupades en tres espais emblemàtics de barri mostren: la relació dels/les adolescents amb la muntanya de Collserola, -amb la qual limita el barri- les relacions intergeneracionals entre habitants de diferents orígens i la solidaritat veïnal, que segons els/les mateixes participants, són virtuts que diferencien ciutat Meridiana d'altres barris de la ciutat.

1 Teatro del Oprimido, Juego para actores y no actores, (Boal, 1998) disponible en http://aba-coenred.mayfirst.org/wp-content/uploads/2015/10/boal_augusto_-_juegos_para_actores_y_no_actores.pdf

2 <http://www.laxixateatre.org/>

3 Així ho enuncia Maria, al vídeo darrere de cambra, disponible aquí: <https://www.youtube.com/watch?v=bCXaSM493ao>

4 Centre Obert pertanyent a la comunitat Salecians Sant Jordi i que aglutina activitats en els diferents barris de la Zona Nord de Nou Barris en els àmbits de l'oci, la inserció sociolaboral, l'educació formal i la dinamització comunitària. <http://santjordi.salesians.cat>

Aquesta temporada va permetre en tot cas, entendre que els/les adolescents també són permeables als discursos de la premsa escrita i que poden ser crítiques amb ella si se'ls brinda l'espai per pronunciar les seves pròpies veus. Una dinàmica en què posaven diaris a terra i analitzaven els titulars per després trencar i llençar els que no parlaven bé del seu barri, ens fa pensar que es poden establir més, però sobretot: altres vies de comunicació -per exemple des d'exercicis lúdics- entre els/les adolescents i els mitjans massius, per privilegiar unes veus que molt poc es tenen en compte. Aquesta temporada (conformada per aproximadament 10 tallers de dues hores cada un, a compte d'un setmanal) també va ser un moment per deixar-los sols/es amb la càmera de vídeo, i va ser justament en aquells instants, on les peces audiovisuals van guanyar en autenticitat. Es tracta de peces "fresques" que no en tots els casos corresponen amb el llenguatge audiovisual formal, i en les que potser no s'inclouen conceptes bàsics d'aquest tipus de produccions¹ però que demostren, de fer servir la càmera com a element lúdic pot generar bons resultats no només en termes narratius sinó, sobretot, en l'aparició de noves formes de cohesió social i emancipació dialògica². Es tractava de l'ús de la càmera com a dispositiu per mirar, interpel·lar i referenciar el barri i reconèixer-se com habitants -per després llegir-se ciutadans/es - d'un mateix territori.

1 Aquí es pot veure el vídeo que tracta la relació dels/les adolescents amb la natura: <https://www.youtube.com/watch?v=KwPC-Irx5k0>

2 Aquí es pot veure el vídeo darrere de càmera que explica el procés: <https://www.youtube.com/watch?v=cjMjRmasesk>

El *Camp de Treball* és un espai de socialització, realitzat durant les vacances de l'estiu al PES Cruïlla. L'objectiu d'aquest espai és que joves de barri tinguin una primera experiència laboral i que al mateix temps, contribueixin de manera voluntària a protegir l'entorn natural, generant vincles de pertinença entre els qui participen, al mateix temps que ajuden a preservar el medi ambient, promovent la cura de l'entorn natural i donant-li valor a l'espai compartit. En aquest sentit el PES Cruïlla li encarrega a elParlante com a part de la mateixa estratègia de Ciutat Esperança fer quatre vídeos: dos per registrar el procés (darrere de càmera) i dos més que surtin de manera participativa a partir de temàtiques proposades lliurement pel grup de joves d'aquests tallers d'estiu. Així, aquesta temporada va ser la primera a la qual a més de recórrer a dinàmiques de teatre per generar cohesió social, es van impartir classes de maneig tècnic d'equips i de construcció de guions. Així, els/les propis/es joves gravaran als seus companys/es mentre aquests realitzaven tasques de neteja i adequació del veí Parc Natural de la Serra de Collserola, així com dos curtsmetratges (amb estètica de cinema mut) en què expliquen les seves relacions amb aquest entorn.

Aquests tallers, realitzats de manera intensiva, a l'aire lliure, van permetre la conformació d'un nou grup de joves que estaven en un moment vital que els permetria implicar-se més fortament en un procés a llarg termini, la qual cosa va permetre ratificar la metodologia d'elParlante com una proposta que privilegia els processos de construcció de sentit, més enllà de la contínua producció de vídeos participatius.

Així, després d'aquest tercer treball, es vincula a *Ciutat Esperança* la *Taula de Joventut* i la *Taula de Salut* del barri, dues comissions veïnals i institucionals que proposen el tema de les relacions sexe-afectives i l'embaràs no planificat per a treballar amb un grup més ampli de joves i adolescents, diversos d'ells en risc d'exclusió social. La proposta metodològica seria similar a la de les anteriors intervencions i per acostar-se a la temàtica es va partir de l'anàlisi crític de mitjans audiovisuals. Així la pregunta central seria: Quina visió ofereixen els mitjans de comunicació sobre les relacions sexuals i de parella? Quins elements o dimensions de la sexualitat i de les relacions apareixen i quins s'ometen a la pantalla? Com aquestes visions estereotipades d'allò sexual, eròtic i amorós poden incidir en els seus propis imaginaris? Com es construeix el sexe, el gènere i les relacions des dels telenotícies, les telenovel·les, les sèries o els vídeos musicals?

A més de la lectura crítica dels discursos mediàtics que proposaven respondre a les anteriors preguntes, es van proposar dinàmiques de teatre i jocs de rol, al mateix temps que es va convidar a "experts" en educació sexe-afectiva, en associació amb l'*Agència de Salut Pública de Barcelona*. El resultat d'aquest procés que en aquest cas va durar uns 6 mesos i (uns 20 tallers de dues hores cadascun) va ser un curtmetratge, amb estètica cinematogràfica, que va ser assessorat també per professionals de cinema que col·laboren amb el Parlante. D'aquesta manera va sorgir el curtmetratge titulat "*Un instant*" que va acabar guanyant el premi del públic a un festival de vídeo participatiu organitzat pel *Consell de la Joventut de Barcelona* i el Casal d'Infants del Raval. Aquest premi els va permetre als seus protagonistes anar a presentar la pel·lícula a un altre festival de major envergadura a Tànger, el Marroc i interactuar amb altres grups de joves amb projectes similars en aquest país. El conjunt de l'experiència va generar un potent espai d'apoderament des del qual els/les joves van aconseguir creure més en el seu talent i proposar noves estratègies de difusió de la seva feina. Així, a més de presentar la seva pel·lícula al barri, davant de familiars, veïns i amics, la van portar a instituts i biblioteques, sensibilitzant a altres persones de la seva mateixa edat sobre les possibles conseqüències de l'embaràs no planificat en l'adolescència i joventut.

Cal esmentar també que amb el suport de l'*Agència de Salut Pública de Barcelona* es va editar també una guia que acompanyaria la pel·lícula produïda, per acompanyar els processos de socialització de la feina en aquests nous contextos i que experts/es d'aquesta institució van formar també al grup de joves líders de la iniciativa.

La següent temporada -l'edició número 5 del projecte- va seguir perfeccionant l'estratègia de l'anterior, tot i que va canviar de mitjà i format, acostant-se a la cocreació des de la fotografia participativa. Aquesta edició, recolzada pel *Departament d'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona*, buscava generar majors interaccions i la participació dels i les joves amb l'entorn: famílies, escola, comerços del barri. L'objectiu seguia sent ressaltar aspectes positius de Ciutat Meridiana per donar poder a la ciutadania i revertir la mala imatge circumdant en els mitjans massius. El resultat: una convocatòria que va aconseguir, a més de capacitar el grup de joves sobre llenguatge fotogràfic (enquadrament, perspectiva, il·luminació, plans, etc.), rebre més d'un centenar d'imatges capturades per veïns i veïnes de manera amateur. D'aquest banc d'imatges s'escolliren 38 fotos i es muntaria l'exposició: "Ciutat Esperança, re-tratos de barrio" de la qual al seu torn, la mateixa comunitat va triar 12 fotos per editar un calendari imprès de l'any 2016. Aquest calendari inclouria les festivitats importants per als/les veïns/es, tenint en compte la diversitat de creences i cultures que el componen. Finalment els calendaris van ser repartits, regalats i venuts entre els comerços del lloc¹.

En la temporada 6, 8 i 10² el projecte va seguir treballant durant l'estiu al *Camp de Treball* per acompanyar el voluntariat de joves i adolescents en la neteja de l'entorn natural de *Collserola*³ i al mateix temps formar-se en tècniques audiovisuals. Per aquests tres processos han passat més de 60 estudiants i s'han produït 6 curtmetratges amb temàtiques tan diverses com el racisme, la desigualtat social, la diversitat sexual, l'ús de la tecnologia, la música o els mites sobre l'amor romàntic. A més, es van produir peces documentals que registren un "darrere de càmera" dels fets. Aquests processos de reduït format (un parell de setmanes per cada curt) han servit per atraure nous joves a participar, tractant temes triats per ells/es, sempre amb caràcter social i compromesos amb la ciutadania activa. Aquests espais a més, intensius, durant diverses hores diàries i amb sortides lúdiques -a fer esports aquàtics, càmpings, parcs de diversions, centres comercials, etc.- a la fi de cada procés, ha ajudat a comprometre a nous participants i cohesionar el grup.

1 Aquí una notícia sobre el procés a Barcelona Televisió: <http://beteve.cat/joves-fotografien-ciutat-esperanca/>

2 Les temporades són successives, però els Camp de Treball són a meitat de l'any, durant el mes d'agost

3 Parc Natural Collserola <http://www.parcnaturalcollserola.cat/es>

A la 7a temporada es va realitzar el curtmetratge “Historia de much@s” un guió de ficció elaborat durant més de 6 mesos de manera col·laborativa i basat en investigacions i la història real d’una de les mateixes participants: l’assetjament escolar. Després de realitzar diferents tallers de sensibilització sobre diverses formes de violència i en concret sobre el *bullying*, es va treballar amb tot el grup en la construcció de personatges, en l’elaboració de l’escaleta i posteriorment el guió, així com en les tècniques audiovisuals per gravar a dues càmeres i amb el so per a part. Aquesta vegada el grup no va participar només en l’enregistrament sinó també en l’edició completa de les peces, assessorats per un editor professional. Per presentar el treball final a la comunitat, es va crear a més un programa de televisió al *Centre Cívic Zona Nord*, a què es va convidar a professors, investigadors, tècnics municipals i la comunitat educativa del territori, donant com a resultat més de 150 assistents. Addicionalment, com també en el projecte sobre embaràs adolescent, es va crear una guia pedagògica¹ para acompanyar la peça audiovisual en diverses presentaciones en escuelas, bibliotecas y otros eventos educativos.

1 Disponible aquí: <http://ciutat-esperanca.elparlante.es/wp-content/uploads/sites/12/2017/04/guia-bullying.pdf>

Les temporades 9, 10 i 11 s'han realitzat amb la participació addicional d'altres centres juvenils, com el Casal d'Adolescents i Joves Llops del Taga gestionat per Càritas. Les temàtiques van seguir la línia de produccions anteriors, deixant completa llibertat a les idees dels/de les joves protagonistes, qui van crear nous vídeos documentals, curtmetratges de ficció i un videoclip elaborat amb la col·laboració d'un artista urbà de referència per a ells/es i gravat en un estudi professional. En aquesta ocasió, com ja havia succeït abans, els i les participants no només van actuar, van gravar i van fer part de l'edició sinó que també van compondre música, van escriure lletres i cantar. Els productes es van presentar a la comunitat amb especial participació en l'esdeveniment de nens i nenes més joves... De nou, des d'elParlante vam entendre la comunicació com una pràctica essencial i inherent a la naturalesa humana que pot recolzar-se en les arts comunitàries i transcendir la instrumentalització. Tot i això, es va seguir innovant amb tecnologia de punta, realitzant ara tallers de gravació amb càmeres de 360 graus, que permetien tant als/les participants com a la comunitat, aproximar-se a espais públics representatius del territori d'una manera totalment innovadora, així com tenir una primera aproximació a la gravació amb drons.

Potser el reconeixement més significatiu a Ciutat Esperança, va venir de part de l'Àrea d'atenció a les persones, de la Diputació de Barcelona, que va celebrar el novembre de 2018 l'acte de lliurament de la X edició del Premi Josep Maria Rueda¹, en què el projecte va obtenir el primer lloc, amb una dotació econòmica de 5.000 euros i el prestigi de ser escollit entre 52 treballs presentats.

1 <https://www.diba.cat/es/web/benestar/premis/premis>

5. CIUTATESPERANÇA, TROBANTTALENTS PER A LA MERI PRODUCTIONS

Des de la realització de la 9a temporada de Ciutat Esperança i amb la col·laboració de les mateixes entitats¹, els i les joves han decidit formar *La Meri Productions*, (des d'ara *La Meri*²) una productora audiovisual autònoma e independente que tiene por objetivo: "tanto entretener, como concienciar a los espectadores de diferentes temáticas sociales"- según definía en una charla Marian Valenzuela sus fundadoras.

En aquest sentit ha estat el mateix grup qui ha triat el nom, ha dissenyat el logotip, ha redactat els estatuts per constituir el projecte en una associació sense ànim de lucre legalment constituïda. Així mateix, s'han seguit formant en enregistrament i edició de vídeo, s'han dissenyat i mantinguts les seves xarxes socials, especialment l'Instagram³ han participat en l'enregistrament de sessions del *Seminari d'Educomunicació per la Justícia Glocal*, han gravat unes jornades sobre acció comunitària al barri El Coll i un documental sobre la violència de gènere amb l'*Associació amb veu de Dona*, un vídeo institucional per a l'Institut Pablo Ruiz Picasso i un documental sobre el projecte comunitari "*Menjars del Món*" entre moltes altres iniciatives encarregades pels mateixos veïns i veïnes.

1 PES Cruïlla Salecians Sant Jordi, el Pla Comunitari de Ciutat Meridiana, el Departament de Acció Comunitària del Ajuntament de Barcelona y elParlante.

2 La Meri té actualitzada pels mateixos joves les xarxes socials, on es pot conèixer l'evolució dels seus projectes en curs: <https://www.facebook.com/pg/lameriproductions/posts/>

3 <https://www.instagram.com/lameriproductions/?hl=es>

A més de la producció audiovisual, el grup de *La Meri* va seguir vinculat a Ciutat Esperança i al barri en general, gravant els processos de darrere de càmera dels camps de treball i participat, en moltes altres activitats diverses com el disseny i posada en marxa d'un projecte de Casal Jove pel barri, la lectura del pregó durant les festes majors o l'organització de projeccions de cinema a l'aire lliure o com a convidats a experiències tan diverses com: trobades d'*Esplais* al municipi de Vic, programes de ràdio a la ciutat de Mataró, una formació per al Col·legi d'Educadors i Educadors Socials de Catalunya¹ en el marc d'un projecte europeu, o una assemblea general de la Xarxa Antirumors de l'Ajuntament de Barcelona. En la majoria d'aquests processos, *La Meri*, va comptar amb l'acompanyament i assessoria d'elParlante, fins a finals de 2018, a partir d'aquí l'associació s'autogestiona al 100%. Cal esmentar també el cas de Carla Gobe, una participant de Ciutat Esperança i fundadora de *La Meri*, que ara està acabant la carrera de Cinema en l'Institut del Cine a Madrid².

1 <http://www.ceesc.cat/index.php>

2 Aquí la Carla en primera persona la primera vegada que s'incorpora a el projecte: <https://gobecarlafilms.wordpress.com/2018/11/14/ciutat-esperanca-de-un-instant-a-la-meri-productions-primera-parte/>

6. COM A CONCLUSIONS

El 2020 hem decidit, com sempre en consens amb el *Pla Comunitari de barri*, donar per conclòs Ciutat Esperança com a projecte actiu. Després de 7 anys i 12 edicions, amb La Meri Productions i el Casal Jove consolidats com a resultats palpables i projectes autogestionats, més enllà del meravellós procés viscut per més de 100 joves, amb qui hem creat unes 48 peces audiovisuals. No ha estat una decisió fàcil, però considerem que va ser un bon moment per fer un pas al costat, entenent que el paper d'elParlante és el de dinamitzador, propiciant espais de llibertat en què la comunitat pugui empoderar del seu propi paper en la comunitat i la seva relació amb el món i que és des d'aquí, des d'aquesta llavor plantada des d'on han de germinar les respostes de futur.

Des d'un punt de vista conceptual o ideològic, Ciutat Esperança continua perquè, a partir dels bons resultats obtinguts, les entitats implicades segueixen compromeses amb generar espais de creació i col·laboració per a la promoció d'una ciutadania empoderada, vinculades des de les seves lògiques amb les necessitats específiques del territori i especialment dels seus joves. Ciutat Esperança, amb el seu ara, arxiu audiovisual¹ s'ha convertit llavors en un espai motor/canalitzador/catalitzador de diverses accions comunitàries sorgides des dels/les ciutadans/es amb el suport de les diferents institucions i basat en les metodologies educatives impulsades d'elParlante.

Pel que fa a la relació d'elParlante amb el territori, segueix sent excel·lent i de fet seguim vinculats per mitjà de projectes com Ocupa't BCN², un projecte d'educació per a l'ocupació que busca que joves del territori es formin en comunicació interpersonal i audiovisual per potenciar les seves possibilitats trobar feina i/o muntar els seus propis projectes productius.

Encara que considerem que tota aquesta feina comunitària requeriria una investigació de gran importància que serveixi línia de base per al disseny i avaluació de futurs projectes en l'àmbit de l'educació i comunicació comunitària, a manera de reflexió general, podem exposar algunes idees claus sorgides de les mateixes valoracions d'alguns/es dels/les participants.

1 <https://ciutat-esperanca.elparlante.es/es/resultado/>

2 <http://ocupatbcn.elparlante.es/es/ocupat-barcelona/> i <https://beteve.cat/economia/ocupat-cuina-comunicacio-educacio-zona-nord/>

1. Ciutat Esperança com a espai de diversió i cohesió: Per a grups complets de persones (adolescents, joves i adults) que no es coneixien, que compartien el territori des de prejudicis mutus i que a partir dels diferents espais col·laboratius van aconseguir sentir-se bé, compartir, aprendre. Jhonny de 13 anys, el 2012 deia: *“Jo em sento orgullós, alegre d’estar en un escenari amb els companys que estic, la veritat és que em tracten molt bé i estic bé en el teatre i m’ho passo bé, o si no, no vindria”*. Queda clar, que el problema de l’educació és un problema també d’emoció, diversió i llibertat. Les persones anem a on ens sentim bé, on ens tracten bé, amb el que aquesta reflexió de l’adolescent podria donar-nos pistes per treballar temàtiques importants com l’abandonament escolar i l’educació emocional. Aquesta, la de les emocions, és una esfera copada àmpliament pels dispositius comunicatius però no per l’educació formal, així ho exposava també Freddy, de 16 anys, durant el primer Camp d’Empresa i Ocupació: *“Quan l’experiència és divertida mai s’oblida, quan aquestes més a gust sempre les coses se’t queden millor.”*

Aquest punt potser ha estat sempre el més valorat pels/les joves, per això des de 2013 fins a 2020 apareix en cada conversa d’avaluació, Un altre exemple és el de la Carla, de 22 anys, que deia: *“per a mi Ciutat Esperança s’ha convertit en una mena de formació audiovisual, però sobretot a nivell personal, que és el més important, he conegut a molta gent, que ara puc dir-los amics.”*

2. Un espai d’aprenentatge col·laboratiu: Cristina de 30 anys, deia - *“Em val com a teràpia personal, ells aprenen i jo aprenc, s’arriba aprendre molt de tots.”* La qual cosa té a veure amb aprendre a partir d’escoltar les múltiples veus que ens habiten i amb les que ens trobem.

En diversos moments, les diferents etapes dels processos ens demostren la fortuna que significa respectar, valorar i incorporar els punts de vista dels que comparteixen amb nosaltres els espais. Ciutat Esperança sorgeix en cada edició dels principis de Paulo Freire (1970) com un dels pares de l’educació, quan exposava que *“Tots nosaltres sabem alguna cosa. Tots nosaltres ignorem alguna cosa. Per això, aprenem sempre.”* Serà precisament des d’aquest aprendre junts, mentre es comparteix i es gaudeix, que podem entendre frases com les de Leonardo (16 anys) quan deia: *“la part bona és que hem après a confiar en el nostre grup i que som una gran família.”*

3. De la crítica mediàtica a la valoració del territori: Mario, de 15 anys, deia en la 2a temporada - *“volem que sapiguen que la gent de Ciutat Meridiana són bones persones, no com el que posen al diari i a la tele. No tot són desnonaments, sinó que també hi ha coses bones d'aquest barri.”*- mentre que Aaron en la 5a temporada deia: *“ens tenen abandonats, però som Barcelona nosaltres també.”* Tots dos testimonis plantegen, a més d'una mirada crítica sobre la informació dels grans mitjans, un indici d'empoderament i interès per resignificar el territori propi al mateix temps que augmentar el sentit de pertinença. Així mateix Yenny (15 anys) deia sobre el treball de cura de l'entorn del Parc de Collserola, *“en mi ha canviat que ara realment valoro més el que és el medi ambient.”* El que ens fa pensar que els/les propis/es joves reconeixen transformacions positives en la seva percepció sobre l'espai físic / públic que comparteixen, propiciant noves maneres de relacionar-se amb el barri i de relatar, des d'un lloc més crític però alhora propositiu.

4. L'experiència com un tot: D'alguns comentaris dels/les participants també notem que resulta difícil triar una etapa de la metodologia com la millor o més interessant. Leonardo (19 anys) deia, pel que fa al projecte *“Un instant”*, que després va guanyar un premi que li va permetre al grup viatjar al Marroc a presentar: *“la millor part seria tot en general, no hi ha una cosa millor perquè va ser increïble!”* com també Tamara (18 anys): *“una gran experiència, jo no puc escollir”*.

5. Escenaris per a la cura comuna i la reflexió personal: Especialment en els projectes relacionats amb la salut i les relacions personals, com els que tractaven problemàtiques com l'embaràs no planificat o l'assetjament escolar, els/les joves també es van veure a si mateixos/es així com líders i promotors del canvi entre les seves comunitats d'iguals. Tamara, es referia així a la pel·lícula resultant: *“Va a ajudar perquè es cuidin i pensin les coses abans de fer-les. Hi ha vegades que fas una cosa i no les pots canviar, com quan arrugues un paper i el desdobles. Quan fas una cosa i després intentes arreglar-la no serà igual.”* Així mateix Aaron (16 anys), aflora el seu lideratge quan li proposa a altres joves (mirant a càmera) la participació activa i la vinculació al projecte: *“Si veus el vídeo, no només ho miris si no recapacita també i si tens l'oportunitat d'apuntar-te a aquest rodatge, apunta't que és el més...”*

Acabariem conclouent llavors que Ciutat Esperança s'ha convertit durant 7 anys en un espai real de Comunicació per al Canvi Social de Ciutat Meridiana i la Zona Nord de Nou Barris a Barcelona. No són noves, especialment en països de Sud global, les experiències de comunicació alternativa o comunitària que basades en processos de diàleg i debat, busquen fomentar la tolerància, el respecte, l'equitat, la justícia social i la participació activa de tots/es i que, com en aquest cas, han demostrat un procés de creixement col·lectiu a l'interior de comunitats en risc d'exclusió. És aquest projecte llavors també la demostració de la necessitat d'aprendre d'altres regions i metodologies per pensar i construir iniciatives que reivindicin el *glocal*.

Cal esmentar que com a resultat concret a futur, esperem també que *La Meri* es converteixi d'aquesta manera, en un lloc sostenible de trobada i reconeixement, en una veritable font d'ingressos econòmics a partir de la prestació de serveis audiovisuals a les entitats i veïns/es de Barcelona, però sobretot en un nou lloc d'informació, expressió, deliberació i acció, per així exercir la ciutadania activa, la qual cosa implicarà als seus membres entre altres coses: ser millors persones, compromeses amb la comunitat, amb els Drets Humans, promotores i generadores de canvis socials propositius, constructors de pau i d'esperança.

7. BIBLIOGRAFIA

- **Barbero, M (1987)**. De los medios a las mediaciones. Comunicación, cultura y hegemonía. Barcelona: Gustavo Gili
- **Barranquero, A. (2010)**. Comunicación participativa y educación en medios. Implicaciones del concepto de prealimentación (“feed-forward”) de Mario Kaplún. Recuperat de http://convozalsur.info/IMG/pdf/Comunicacion_participativa_y_educacion_en_los_20medios-_kaplun.pdf
- **Beltrán, L. (2005)**. La comunicación para el desarrollo en Latinoamérica: un recuento de medio siglo. III Congreso Panamericano de la Comunicación. Panel 3: Problemática de la Comunicación para el Desarrollo en el Contexto de la Sociedad de la Información, 12-16 de julio, Buenos Aires, Argentina.
- **Buckingham, D. (2006)**. La educación para los medios en la era de la tecnología digital. En Congreso del Décimo Aniversario del MED. La Sapienza de Comunicare, Roma.
- **Ferrés, J. (2008)**. La educación como industria del deseo. Un nuevo estilo comunicativo. Barcelona: Editorial Gedisa.
- **Freire, Paulo (1970)**. Pedagogía del oprimido. Nueva York: Herder y Herder. (manuscrito en portugués 1968) Publicado con el prefacio de Ernani Maria Fiori. Río de Janeiro, Continuum, 218 p. (1970).
- **García M. Gabriel (1994)**. Por un país al alcance de los niños. Informe de la Misión de Ciencia, Educación y Desarrollo del Gobierno de Colombia.
- **Gray-Felder, Denise & Deane, James (1999)**. Communication for social change: A position paper and conference report. Nueva York: The Rockefeller Foundation
- **Gumucio, A. (2011)**. Comunicación para el cambio social: clave del desarrollo participativo. Signo y Pensamiento, 30 (58): 26-39.
- **Kaplún, M. (1985)**. El comunicador popular. Ecuador: CIESPAL, CESAP, Radio Nederland.
- **Pérez, J. (2009)**. El nuevo horizonte europeo de la alfabetización mediática. Telos. Cuadernos de comunicación e innovación, 79.
- **Rodriguez, C. (2011)**. Citizens’ Media and the Voice of the Angel/Poet. Media International Australia, 103:78-87.
- **Tufte, T. (2004)**. Eduentretenimiento en la comunicación para el VIH/SIDA. Más allá del mercadeo, hacia el empoderamiento. Investigación y Desarrollo, 12 (1): 24-43.

EL PARLANTE

www.elparlante.es